

**Protokoll fört vid inspektion av Kriminalvården, Stockholm frivård,
verksamhetsstället frivården Fridhemsplan, den 25 april 2012**

Deltagande från JO

Närvarande från Riksdagens ombudsmän: byråchefen Jörgen Buhre och områdesansvariga föredraganden Moa Skerfving samt föredragandena Anna Sollerborn, Maria Malmgren och Eva Fridén (protokollförare).

Inledning

Inspektionen inleddes med att JO:s tjänstemän togs emot av kriminalvårdschefen Gunnar Wretling, regionjuristen Peter Wedin, kriminalvårdsinspektörerna Hanna Doverhjem, Mats Mähler, Lena Olofsson, Anders Ögren och frivårdsinspektörerna Karin Johansson, Eva-Mi Gullbrandsson, Eva Haking och teamledaren Annika Andersson samt handläggaren Alexander Holmberg.

Jörgen Buhre redogjorde för syftet med inspektionen och förklarade därvid bl.a. att inspektionen genomförs på uppdrag av chefsjustitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt.

Gunnar Wretling redogjorde för Stockholm frivårds organisation och verksamhet, [bilaga 4](#). Därvid framkom bl.a. följande. Stockholm frivård omfattar kommunerna i Stockholms län och utgör en fjärdedel av frivårdens verksamhet i landet. Den är indelad i tre verksamhetsställen; Fridhemsplan, Sollentuna och Södertörn. Cirka 250 personer arbetar inom Stockholm frivård, varav hälften är placerade vid Fridhemsplan. Stockholm frivård har årligen ca 3 000 övervakningsärenden och ca 40 000 besök. Balanserna för ärenden om intensivövervakning med elektronisk kontroll (IÖV) och ärenden om samhällstjänst har varit stora, men har arbetats ned genom att resurser har tagits från handläggargruppen. Nya tjänster är dock under tillsättning, vilket kommer att förbättra arbetssituationen. När det gäller säkerhetsarbetet inom frivården framgick det av en kartläggning att våldsriskerna var relativt liten. Genom goda förberedelser, gott bemötande och god beredskap under möten med klienter kan incidenter undvikas. Eftersom hanteringen av bl.a. pengar har försvunnit inom verksamheten, har också risken för våld och hot minskat. Det finns en särskild besöksavdelning och frivården gör sällan hembesök. De farligaste klienterna tas om hand inom Rättspsykiatrisk öppenvårdsmottagning. Två

frivårdsinspektörer arbetar där. Samverkan mellan myndigheter är viktigt i frivårdens arbete. En person kommer att anställas för att arbeta med formerna för samverkan. Ytterligare samverkan sker bl.a. inom ITOK (Integrerat team för opiatberoende kriminalvårdsklienter) där bl.a. två handläggare från frivården arbetar och inom KRAMI (en verksamhet som främst Kriminalvården, Arbetsförmedlingen och kommunerna står bakom) där två handläggare från frivården arbetar. Samarbete sker också med Stadshagsmottagningen när det gäller män som är dömda till kontraktsvård för våld i nära relationer och med Beroendecentrum när det gäller drogberoende klienter. Samarbete med polisen sker genom sociala insatsgrupper för unga under 25 år och för "livsstilskriminella". Det är stora skillnader i kvaliteten på samverkan mellan frivården och de olika kommunerna respektive stadsdelsnämnderna.

Jörgen Buhre redogjorde härefter kortfattat för verksamheten vid Riksdagens ombudsmannaexpedition.

Samtal med handläggarna

Eva-Mi Gullbrandsson arbetar med villkorligt frigivna ungdomar under 21 år. En handläggare som arbetar med villkorligt frigivna över 21 år har normalt 60–70 klienter, varav hälften befinner sig i anstalt. Eftersom hon arbetar med ungdomar, har hon färre klienter, ca 40 stycken. De flesta är redan kriminellt belastade och de flesta återfaller i brottslighet. Hon har kontakt med varje klient åtminstone en gång varannan månad. En stor del av kontakten sker på telefon. Det förordnas övervakare för majoriteten av de unga klienterna, och hon samarbetar med de ungas kontaktpersoner. Arbetet dokumenteras i Kriminalvårdens klientadministrativa system (KLAS) och i verkställighetsplanen i Kriminalvårdsregistret. Verkställighetsplanen ansvarar anstalten för under klientens anstaltstid. Verkställighetsplanen är inte användarvänlig och det är svårt att få en helhetsbild. Att två system används för dokumentation bidrar inte heller till överskådligheten. Samarbetet med socialtjänsten fungerar bra till dess att klienten fyller 18 år, därefter är det svårare att hitta samarbetspartners. Frivården ska fokusera på återfallsförebyggande åtgärder. Det är svårt att veta vilka åtgärder som avses och hur de ska genomföras.

Karin Johansson arbetar 50 procent som programledare och 50 procent som handläggare med sexualbrottsdömda klienter. Hon träffar sina klienter redan när personutredningen genomförs. Klienterna får oftast skyddstillsyn med föreskrifter, t.ex. att genomgå ett behandlingsprogram. Frivården erbjuder behandlingsprogram för sexualbrottsdömda män, bl.a. grupprogrammen IDAP (Integrated domestic abuse programme) och ROS (Relation och samlevnad). En utökad personutredning, en SARA-utredning (Spousal Assault Risk Assessment) genomförs med klienterna. Det är en kartläggning av riskfaktorer för återfall vid partnervåld (mans våld mot kvinna). En sådan utredning är tidskrävande att genomföra och är inte resurssatt. Även i arbetet med sexualbrottsdömda klienter är det svårt att hitta samverkanspartners, dock genererar de här klienterna fler utslussningar, eftersom färre av dem

har en kriminell livsstil. Det är känslomässig tungt att arbeta med dessa klienter och som handläggare har hon handledning var fjortonde dag.

Eva Haking arbetar i ungdomsteamet med klienter under 25 år som är dömda till skyddstillsyn. Hon har ca 24 ärenden. En kartläggning, ASI (Addiction Severity Index) eller ADAD (Adolescent Drug Abuse Diagnosis), av klientens olika livsområden genomförs. Genom kartläggningen får frivården ett underlag för vad klienten behöver fokusera på. Övervakare förordnas oftare för unga klienter än för andra. De unga klienterna genomgår först behandlingsprogrammet BSF (Beteende, Samtal, Förändring) som består av ett antal motiverande samtal och därefter slussas de ut till programteam. Hon har täta kontakter med sina klienter, i genomsnitt en gång i veckan. Många av klienterna återfaller i brott under skyddstillsynen. Det har alltid varit svårt att anlita lekmanövervakare, och som mest har 60 procent av önskat antal sådana övervakare erhållits. Det är också svårt att ”matcha” lekmanövervakare och klient. Dessutom är det viktigt att undvika alltför många nya kontakter för klienterna.

Annika Andersson arbetar i narkotikateamet med klienter som är dömda till skyddstillsyn. Inom gruppen finns det särskilda utredare som gör personutredningar, ett kontraktsvårdsteam och handläggare som enbart arbetar med program. Program som erbjuds är bl.a. ÅP (återfallspreventionsprogrammet), One to One och PRISM (Programme for reducing individual substance misuse). Hennes klienter är 25 år och äldre. Samtliga bostadslösa klienter inom Stockholms län hör till frivården Fridhemsplan. Samverkan med socialtjänsten är viktig, men det är inte alltid lätt att utreda till vilket socialkontor som klienterna hör. Även samverkan inom ITOK är viktig. En gång i veckan hålls kollegium. På kollegiet sker samråd i ärenden för ställningstagande till om anmälan ska göras till övervakningsnämnden. Samrådet är en överenskommelse, inte ett formellt beslut. Kallelse till övervakningsnämnden dokumenteras i KLAS.

Alexander Holmberg arbetar med IÖV-ärenden (ärenden avseende intensivövervakning med elektronisk kontroll) och doms befordran till verkställighet. De är 17 personer i gruppen, varav 14 handläggare. Verkställighetskontroll görs av ca 160 domar per månad. Om den dömde kan komma i fråga för IÖV får denne en kallelse till ett informationsmöte om IÖV. Vid detta möte kan en ansökan om IÖV lämnas in och en första träff hos handläggaren bokas in. Utredningen ska ske skyndsamt, dvs. beslut i ärendet bör fattas inom fyra veckor från och med första träffen. Målet är att verkställigheten ska påbörjas inom 90 dagar från det att domen vunnit laga kraft. Gruppen ansvarar också för ”påbojning” och övervakning av personer som har beviljats utökad frigång. Det finns för närvarande 140 klienter som har en pågående IÖV. Det är problematiskt att upprätthålla kontrollen. Hänsynen till brottsoffren är större i dag än tidigare. Det är inte alltid lätt att veta vilka som inbegrips i begreppet ”potentiella brottsoffer”.

Granskning av handlingar

Inför inspektionen hade följande handlingar begärts fram. De 15 äldsta ärendena avseende skyddstillsyn (inklusive kontraktsvård), villkorligt frigivna och intensivövervakning med elektronisk kontroll. Vidare hade handlingar avseende de 15 senaste lämnade yttrandena efter personutredning samt de 15 senaste beslutade ärendena om särskilda utslussningsåtgärder och de 15 senaste påbörjade ärendena om utslussningsåtgärder begärts fram. JO:s medarbetare granskade ett urval av nämnda handlingarna.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare sammanträdde därefter med Gunnar Wretling, Peter Wedin, Hanna Doverhjelms, Mats Mähler, Lena Olofsson, Anders Ögren och Karin Johansson, Eva Haking och Annika Andersson samt frivårdsinspektören Peter Ejhed, regional SACO-ordförande.

Jörgen Buhre anförde att det allmänna intrycket av de granskade handlingarna var att de var i gott skick, att åtgärderna var väl dokumenterade och att relevanta åtgärder genomförts. I ett ärende om skyddstillsyn saknades emellertid dokumentation av att kallelse till övervakningsnämndens sammanträde hade skickats till klienten. Inte heller fanns det en kopia av kallelsen i akten.

Annika Andersson uppgav följande om vad som händer efter att övervakningsnämnden begärt att åklagare vid domstol ska föra talan om att skyddstillsynen ska undanröjas. Övervakningen pågår och klienten kallas till ett nytt besök hos frivården. Om klienten inte inställer sig får ärendet vila. Ansvaret för kontakten med frivården ligger då på klienten. Åtgärder som kan vara aktuella i den situationen är fortsatt kontakt med socialtjänsten, vårdplanering och regelbunden kontakt med frivården. Klienten kan också fortsätta i programverksamheten.

Lena Olofsson uppgav att domstolen får reda på vad som förekommit under tiden fram till domstolsförhandlingen genom att frivården skickar senast skrivna PM och att frivårdspersonal hörs vid förhandlingen. Om övervakningsnämnden återförvisar ett ärende om kontraktsvård till åklagaren upphör behandlingsplanen i och med övervakningsnämndens beslut, men övervakningen pågår alltjämt. Klienten fortsätter då inte i programverksamheten.

Inspektionen avslutades.